

Toplumsal Alan Kuramına Göre Türkiye’de Orta Çocukluk Dönemindeki Ahlaki Gelişim

MAKALE TÜRÜ	Başvuru Tarihi	Kabul Tarihi	Yayın Tarihi
Araştırma Makalesi	18.04.2019	16.11.2020	22.11.2020

Elif Özşarı ¹

Milli Eğitim Bakanlığı

Ayşe D. Öğretir Özçelik ²

Gazi Üniversitesi

Öz

Ahlaki gelişim toplumdaki topluma değişim gösteren bir kavramdır. Her toplumun kendi ahlaki normları vardır ve bu normlara uyulmaması durumunda uymayan kişiye karşı toplumsal bir tepki geliştirilir. Ahlaki gelişim çalışmalarında Kohlberg’in çalışmalarına alanyazında geniş yer verilmektedir. Ancak Kohlberg ahlakın toplumdaki topluma değişen değer yargıları olduğundan söz etmemektedir. Toplumsal Alan Kuramına göre ahlaki gelişim çalışmaları alanyazında kendine yeni yeni yer bulmaya başlamıştır. Bu durum çalışmasının amacı, ilkokula devam eden, orta çocukluk dönemindeki öğrencilerin Toplumsal Alan Kuramına göre ahlak gelişimlerini anlamaktır. Araştırmanın çalışma grubunu 2018-2019 öğretim yılında ilkokulda eğitimine devam eden 60 çocuk oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Toplumsal Alan Kuramı ile ilgili yurtdışında yapılan çalışmalardan esinlenerek araştırmacı tarafından hazırlanan altı varsayımsal öykü kullanılmıştır. Yapılan içerik analizi sonucunda, çocukların büyük kural ihlali yerine küçük kural ihlali tercih ettiği; çocukların kardeşini kurtarmak için bile hırsızlığın doğru bir davranış olmadığını belirttikleri, adaletli seçimler yapmanın doğru bir davranış olduğunu, çocukların istedikleri oyuncakla oynayabilmesi ve oyuncak seçimine saygı duyulması gerektiğini, ebeveynlerin müdahalesinin doğru bir davranış olmadığını, son olarak çocukların, kuralların her zaman geçerli olduğunu, her durumda uyulması gerektiğini belirlemiştir.

Anahtar sözcükler: Ahlak gelişimi, çocuk gelişimi, Kohlberg sonrası, orta çocukluk, Toplumsal Alan Kuramı.

Etik Kurul Kararı: Bu araştırma, 01.01.2020 tarihinden önce yapıldığı için etik kurul kararı zorunluluğu taşımamaktadır.

¹Sorumlu Yazar: Bilim Uzmanı, E-posta: elif89899@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-4211-8229>

²Prof. Dr., Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, E-posta: dilekogretir@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-6380-4757>

Çocuklar yaşadıkları toplumun aynasıdır. Çevrelerinde gördükleri olayları, davranışları kaydedip, kalıtımsal özellikleriyle sentezleyip kendi kişiliklerini oluştururlar. Toplumdaki değer yargıları, bebeklik döneminden itibaren insan beynine kaydedilmektedir ve böylece insanların ahlaki değer yargıları oluşmaktadır. Ahlaki gelişimi etkileyen aile, yaşanılan çevre, cinsiyet ve eğitim gibi birçok etken vardır. Alanyazında da ahlak gelişimiyle ilgili farklı kuramlar bulunmaktadır.

Hetherington ve Parke'e (1993) göre, tüm kültürlerde ortak olan özelliklerden birisi de yaşadıkları kültürün toplumsal ahlak kurallarını çocuklarına öğretmektir. Ahlaki gelişimle ilgili çalışmalar incelendiğinde bu konunun ilk olarak filozof ve din adamlarınca ele alındığı görülmektedir. Sokrates, Plato ve Aristo ahlak alanında tüm insanların uyabilecekleri ortak davranış örüntüsü belirlemeye çalışmışlardır. Çocukların ahlak gelişimi 1900'lü yıllardan itibaren çeşitli kuramcılar tarafından incelenmiştir. Farklı psikoloji kuramları, ahlak gelişiminin farklı yönlerine odaklanmışlardır. Bilişsel kuramlar ahlak yargıları üzerinde dururken, psikanalitik kuramlar, ahlakın duygusal boyutu, özellikle de suçluluk ve kaygı boyutları üzerinde durmuşlar, öğrenme kuramları ise davranışın etik yönleriyle ilgilenmişlerdir (İnanç, Bilgin ve Atıcı, 2012).

Psikanalitik kuramcılar, duygusal öge üzerinde durmaktadırlar. Bu kuramcılar, çocukların onur, gurur gibi olumlu duygusal deneyimler yaşayabilmek için, utanç, suçluluk gibi olumsuz duyguları kendi etik ilkelerine göre değerlendirdiklerini savunmaktadır (Shaffer, 1999). Freud'a göre, ahlak gelişimi, süperegonun içerisinde yer alan "vicdan" ile bağlantılıdır (Turiel, 2002). Freud, ahlaka uygun davranılmadığında ve toplumsal ahlak ölçülerine uyulmadığında yaşanan suçluluğun, süperegonun özdeşleşme yoluyla gelişiminin bir sonucu olduğuna inanmaktadır. Ayrıca, Freud; kişiliğin ve ahlaki gelişimin yaşamın ilk altı yılında büyük ölçüde tamamlandığına inanmaktadır (Aytar, 2005). Freud'a göre, fallik dönem, ahlaki gelişim açısından çok önemlidir. Bu dönem 3-5 yaş arasını kapsamaktadır. Fallik dönemde, Oedipus ve Elektra karmaşası yaşayan çocuk, yaşadığı olumsuz duygulardan dolayı kendini suçlu hisseder ve bu duygu çocuktaki vicdan gelişiminin temelini oluşturur (Geçtan, 1998; Kağıtçıbaşı, 1979). Bu dönemde çocuk anne ve babasına benzemeye çalışarak ve onun inançlarını, değerlerini, ilgilerini ve tutumlarını içselleştirerek hemcinsi olan ebeveyni ile bir özdeşleşme kurar. Özellikle süperegonun ve çocuğun cinsiyetine uygun olarak düşünülen davranışların gelişmesi bu özdeşleşmenin yan ürünüdür. Süperego, çocuğun özdenetimi ve anne babasının ahlaki değerlerine bağlılığını arttırır. Özdeşleşmeni başarılması ve fallik evrenin sona ermesiyle çocuğun temel kişiliği belirlenmektedir. Bu dönemden sonra kişilik değişse bile temel yapıda çok fazla değişiklik olmamaktadır. Bunlara ek olarak, Freud'a göre vicdan; anne babanın çocuğunu ihlallerinden ötürü cezalandırdığı gibi, vicdan da kişiyi suçluluk duygusuyla cezalandırır. Örneğin, kişinin yanlışlıkla parmağını kesmesi ya da kasıtlı olarak kendine zarar verme davranışlarında olduğu gibi kişinin vicdanı onu cezalandırır (Miller, çev. 2008).

Bilişsel gelişim kuramcıları ise, ahlaki düşüncenin bilişsel yönleri üzerinde durmuşlardır ve çocukların olgunlaştıkça doğru-yanlış üzerine olan düşüncelerinin ne gibi değişiklikler gösterdiğini ve bu değişiklikleri hangi etkilerin etkilediğini incelemişlerdir (Shaffer, 1999). Bilişsel gelişim kuramcılarından, Jean Piaget ve Lawrence Kohlberg, ahlak gelişiminin incelenmesini bilişsel gelişimin incelenmesine koşut bir yaklaşımla ele almaktadırlar (Hetherington ve Parke, 1993). Piaget (1948), ahlaki tepkilerin altında yatan bilişsel süreçlere odaklanmaktadır ve bu süreçlerin farklı gelişim aşamalarında farklı şekillerde ilerlediğini belirtmektedir. Piaget, çocukların ahlaki gelişimlerinin nasıl olduğunu belirleyebilmek için, yaşamlarında meydana gelebilecek olan, hırsızlık, yalan söyleme, oyunlardaki kuralları anlamak için sorular sorma gibi örnek öyküler oluşturmuş ve bu şekilde çocukların düşüncelerini anlamaya çalışmıştır (Wright ve Croxson, çev. 1989). Piaget, ahlak gelişimini üç evreye ayırmaktadır. Bunlar: Ahlak öncesi dönem (0-5 yaş), heteronom (bağımlı) ahlak dönemi (5-10 yaş) ve otonom (özerk) (10 yaş ve sonrası) ahlak dönemidir. Piaget'ye (1948) göre altı yaşın altında çocukların kuralları yoktur. İki yaş civarında çocukların kural olmaksızın sadece oynadıkları gözlemlenmiştir. İki-altı yaş arası çocuklar ise kuralların farkındadırlar. Ancak ne amaçla konulduğunun ya da onları neden izlemek gerektiğini anlayamazlar. Bu kuralları büyük abla ve ağabeylerinden öğrendikleri şekilde taklit ederek uygularlar. Altı-on yaş arası çocuklar kuralları kabul ederler, kuralların yüksek bir otorite tarafından konulduğunu ve değiştirilemez olduğunu düşünürler. Oyunun kurallarının grubun kararına göre değiştirilebileceğini anlayamazlar. 10 yaşından sonra kuralları tartışmaya başlarlar. Kuralların duruma ve gereksinimlere göre değişebileceğini ya da yeniden düzenlenebileceğini anlamaya başlarlar (Arı, 2003; Senemoğlu, 1997).

Kohlberg (1963, 1969, 1985), Piaget'in kuramını gözden geçirmiş ve değiştirmiştir (akt. Hetherington ve Parke, 1993). Piaget gibi Kohlberg'de ahlaki gelişim evrelerinin bireyin bilişsel yetenekleri tarafından belirlendiğini belirtmektedir (İnanç ve diğ., 2012). Kohlberg ahlaki olan diğer yaklaşımları da kapsamlı biçimde gözden geçirmiş ve eleştirmiştir. Yaklaşımını çeşitli boyutlarda o sıradaki davranışçı, sosyalleşme ve psikanalitik yaklaşımlarla karşılaştırmıştır. Üzerinde durduğu büyük önemin bir boyutu, ahlakın psikolojik analizleri için tanımsal-felsefi temellerin dahil edilmesine duyulan gereksinimdir. Kohlberg, ana akım psikolojik araştırmanın ahlakın temellerine dayanmadaki başarısızlığının entelektüel ve bilimsel olarak sağlam olmadığını iddia etmiştir (Turiel, 2008b). Kohlberg'e göre, ahlaki akıl yürütmenin gelişiminde üç temel düzey boyunca ilerlenir. Bunlar: Gelenek öncesi, geleneksel ve gelenek sonrası düzeylerdir. Bu düzeylerin her birinde iki evre vardır. Dokuz yaşından küçük çocukların çoğu, birçok ergen ve yetişkin suçlular, gelenek öncesi düzeydedir. Gelenek sonrası düzeye genellikle yirmi yaşından önce ulaşmaz. Yirmi yaşından sonra da yalnızca belirli bir azınlık tarafından ulaşılabilir (Kohlberg, 1976). Freud'a göre ahlaki gelişim 0-6 yaş döneminde tamamlanmakta iken, Piaget, ahlaki gelişimi üç aşamaya ayırıp, her aşamada çocuğun hem bilişsel hem de ahlaki anlamda ilerleme kaydedip, 11 yaş ve sonrasında (ergenlik dönemi), ahlaki olarak özerklik kazandığını belirtmektedir. Kohlberg ise; gelenek öncesi düzeyde araçsal ahlak, gelenek

sonrasında Sokrat'ın ahlak anlayışının izlendiğini söylemektedir. Bu kuramda benlik, gelişim sürecinde evrensellik yönünde değişen temel bir bütünlüktür (Edelstein, Nunner-Winkler ve Noam, 1993). Ancak Kohlberg'in kuramı üzerinde araştırmalar yapan Nunner Winkler (1993), çocuklarda daha çok küçük yaşlarda Sokratik anlamda ahlak anlayışı olduğunu ileri sürmektedir (Çiftçi, 2003).

Ahlak gelişimi alanında en fazla bilinen kuram Kohlberg'in Ahlak Gelişimi Kuramı olmasına karşın, çeşitli araştırmacılar tarafından bu kurama eleştiriler yöneltilmektedir. Kohlberg'in kuramına en büyük eleştirilerden birisi, birlikte çalışmalar yaptığı Carol Gilligan'dan gelmiştir. Gilligan'a göre, Psikanalitik Kuramın öncüsü olan Freud ile gelişim kuramlarında erkeklere odaklanma başlamıştır ve bunu kuramcılarının yaptığı en büyük hatalardan biri olarak görmektedir. Çünkü Gilligan, yaptığı çalışmalarda, ahlaki açıdan kadınlarla erkeklerin birbirinden farklı gelişim gösterdiklerini belirlemiştir (Austrian, 2008). Gilligan, Kohlberg'in doktora tezini tamamlarken oluşturduğu evreleri sadece erkeklerle yaptığı görüşmelerle oluşturduğunu ve kadınları görmezden geldiğini savunmuştur (Ekşi, 2006). Gilligan, ahlak gelişiminde kızların erkeklere göre daha üstün olduğunu belirtmektedir. Gilligan, kadınların aldıkları kararlarda başkalarının incinmesine erkeklerden daha fazla dikkat ettiğini belirtmektedir (Friedman, Robinson ve Friedman, 1987; Hotelling ve Forrest, 1985). Gilligan, herkesin kendi içinden gelen uyarılara göre başkalarına karşı adil ve dürüst davranacağı kanısındadır. Gilligan'a göre kızlar, beklentiyi karşılama ve onay görme çabası içinde olduklarından ahlak gelişimi bakımından bu dönemi aşamamış gibi görünmektedirler. Ahlak gelişiminde önemli olan, Kohlberg'in belirttiği gibi bir sonraki gelişim düzeyine ulaşmak değil, "ahlak sevgisini" kazanmaktır (Bee, 2000; Senemoğlu, 1997).

Kohlberg'in kuramına en önemli eleştirilerden biri de yine öğrencisi, meslektaşı ve birlikte çalışmaları olan Turiel'den gelmiştir. Turiel, 1978 yılında ahlak gelişimiyle ilgili olarak Toplumsal Alan Kuramı'nı oluşturmuştur. Bu kuramda Turiel, Kohlberg'in evrelerinin ahlak ve geleneksel alanları birbirinden ayırmadığını belirtmektedir. Turiel'e (1983) göre, çok küçük yaşta çocuklar bile bu evreleri birbirinden ayırabilmektedir ve bu alanlar birbirinden ayrı olarak ele alınması gereken ve birbirinden bağımsız olan alanlardır. Geleneksel düzey, gelenek ötesi düzeyden önce gelmemektedir. Geleneksel düşünme biçimi, ahlaki yargılamanın bir sonucu değildir. Daha çok, toplum tarafından sunulan normların bir sonucu olarak ahlaki gelişimle ilgisi olmayan bir düşünme biçimidir. Küçük çocukların bile toplumsal gelenekleri ahlaki konulardan ayırabilmeleri bunun en önemli delilidir (Tisak ve Turiel, 1984). Ayrıca küçük yaşlarda bile çocukların sosyal-geleneksel ve kişisel alanları ahlaki gelişim içerisinde ayırt edebildiklerini belirtmiştir (Nucci, 2001; Smetana, 1995; Tisak, 1995; Turiel, 1983, 1998, 2002). Turiel, Gilligan tarafından ortaya atılan düşüncelerin, farklı kültürlerde farklı şekillerde yorumlanacağını belirtmektedir. Ancak ahlakın kadınlar ve erkekler açısından farklı yorumlandığı görüşüne katılmasına karşın, Gilligan'ın kuramının eksik yönünün, farklı kültürlerde sınınamayışı olduğunu belirtmektedir (Turiel, 2002). Toplumsal Alan Kuramcıları, ahlaki değerlendirmeyi sadece cinsiyet temelli olarak yapmanın doğru olmadığını ve

ergenlikteki ahlak anlayışının daha göreceli ve öz-yönelimli (self-oriented) olduğunu belirtmektedirler (Smetana, 2003). Bunlara ek olarak Piaget ve Kohlberg'in, çocukların geleneksel alanları ile ahlaki alanlarının ayırımının yapmadıkları belirtilmektedir. Alan kuramcıları, her toplumun farklı bir ahlak anlayışı olduğunu, bazı kültürlerde yetişen çocukların ahlak alanı (vurma davranışı gibi) ve gelenek alanına (elle yemek yeme gibi) ait olan kuralların ayırımını üç yaşından itibaren yapabildiklerini belirtmektedirler (Smetana ve Breages, 1990).

Turiel (1978), küçük çocukların ahlaki ve uzlaşmalı konulara farklı ölçütler uyguladığını söylemiştir. Turiel (2008a), gerçek yaşam deneyimleri hakkındaki yargıların varsayımlara dayandırıldığını, verilen yanıtların uygulanabilirliği hakkındaki endişelerini dile getirmiştir. Örneğin, Flavell (1970), Piaget ve diğerleri tarafından çocukların erken dönemdeki nedensel düşünceleri hakkındaki görüşlerinde kuşku olduğunu, çünkü elde edilen verilerin çocuklarla yapılan sözel görüşmelere dayandığını belirtmiştir. Turiel (2002), Toplumsal Alan Kuramının, bireylerin ahlaki ve sosyal yargılarının gelişiminin psikolojisinin analizi ve bu kararların toplumsal düzenlemelere ve kültürel uygulamalara nasıl uygulandığı ve insanların sosyal yaşamlarında uyum, çatışma ve muhalefetle nasıl sonuçlanabileceği üzerine kurulu olduğunu söylemiştir. Ayrıca insanların çoğunlukla kendi kültürünün ahlakını yeterince kazanamadıklarında çatışmalar ve gerginlikler ortaya çıkacağına inanmıştır. Çocuklar ve gençlerin sosyal ve ahlaki kurallarının birbirinden ayrı düşünülmesi gerektiğini belirtmiştir (Nucci ve Turiel, 1978; Turiel, 1978). Turiel'e (1978) göre toplumsal alan kuramı üç alana ayrılmaktadır. Bunlar: Ahlak alanı, toplumsal gelenekler ve kişisel/psikolojik alandır (Smetana, 2011). Ahlak alanında çocuklar, başkalarına nasıl davranmaları gerektiğini belirleyecek olan ahlaki yargılarının temelini oluştururlar. İnsanların haklarını ve mutlulukları ile sonuçlanan eylemlere bakarak bu yargıların temelini oluştururlar. Toplumsal alanda çocuklar, yetişkinleri rol model olarak yaşadıkları toplum geleneklerini öğrenmektedirler. Bu dönemde çocuklar, toplumsal geleneklerin amaçlarını anlamaya çalışmaktadırlar. Son olarak kişisel alanda çocukların, kendilerini ve başkalarını anlama, davranışların nedenlerini anlama gibi durumlarını içermektedir. Bu alan, daha çok kişinin özel alanına girmektedir (Çam, Çavdar, Seydoğulları ve Çok, 2012).

Ahlak gelişimi kuramcıları tarafından farklı gelişim dönemlerinde ahlak gelişimi incelenmiştir. Çocuğun sosyal yeterliğinde ve kişiler arası iletişimde önemli bir değişimin olduğu ve yedi- on bir yaş grubundaki çocukları kapsayan orta çocukluk dönemi, çocukluktan ergenliğe geçişi temsil etmekte ve çocuğa kişisel bağımsızlık kazanma ve akranlarla iyi ilişkiler kurma gibi birtakım gelişimsel görevler yüklenmektedir (Gander ve Gardiner, çev. 1993). Altı yaş civarında beyin, yetişkinlikteki ağırlığının % 90'ına ulaşmaktadır ve vücut yavaş yavaş büyümeye devam etmektedir. Orta çocukluk dönemine geçişle, dikkat, bellek, sınıflandırma, problem çözme gibi becerilerde önemli ilerlemeler kaydedilmektedir. Bu dönemdeki çocuklar Piaget'e (1948) göre, somut işlemler döneminde kabul edilmektedir. Bu dönemde düşünme, erken çocukluk dönemine göre daha mantıklı, esnek ve örgürlenmiştir (Berk, 2015). Çocuklar okul yıllarında, ahlaki kurallara ilişkin esnek

bir anlayış oluştururlar (Bussey, 1999). Bu dönemde çocuklar ahlaki kuralların ihlali ile geleneklerin ihlalini birbirlerine yakın kabul ederler (Buchanan-Barrow ve Barret, 1998). Orta çocuklukta, çocuklar bilgileri farklı olan insanların ahlaki sınırları aşma konusunda eşit derecede sorumlu olmayabileceklerini anlarlar (Wainryb ve Ford, 1998). Orta çocukluğa kadar çocuklar, kuralları içselleştirecek zamana sahiptirler. Çocuklar okul yıllarında, ahlaki kurallarla ilgili esnek bir anlayış oluştururlar. 7-8 yaşlarında doğruyu anlatmanın her zamana iyi olduğunu ya da yalan söylemenin her zaman kötü olduğunu söylemezler. Aynı zamanda sosyal ya da anti-sosyal niyetleri de dikkate alırlar. Orta çocukluk döneminde çocuklar çok sayıda etkeni dikkate alarak adalet hakkında üst düzey düşünce oluşturduklarında, ahlaki zorunlulukları ve toplumsal gelenekleri açıklar ve aralarında bağlantı kurarlar (Berk, 2015). Toplumsal Alan Kuramcılarında Nucci'ye (2005) göre, çocuklar yetişkin otoritesine karşı koyduklarında bunu, kişisel alanları içerisinde yapmaktadırlar. Çocukların bu dönemde ahlaki sorumluluk ve toplumsal gelenek anlayışları güçlendiği için, saç stili, boş zaman etkinlikleri, arkadaşları gibi belirli seçimlerini kendi inançları çerçevelerinde yapmaları bireysel seçimlerine bağlıdır. Batılı olan ve Batılı olmayan çocuklar ve ergenler ahlaki toplumsal-geleneksel ve kişisel ilgiler konusunda düşünürken benzer ölçütler kullanılmaktadır (Neff ve Helwig, 2002; Nucci, 2005). Örneğin, Amerikalı ve Koreli çocuklar, hiçbir konumu bulunmayan bir otoritenin adil ve özenli bir yönerge verdiğinde, ona uyulması gerektiğini belirtmektedir. Ancak, otoriteye itaatin yüksek düzeyde olduğu Kore kültüründe bile, 7-11 yaşındaki çocuklar otoritenin ahlaki olmayan eylemlere yönelik emirlerini olumsuz olarak değerlendirmektedirler (Kim ve Turiel, 1996).

Ahlak gelişimi alanında ilk çalışmalar Freud'un çalışmaları ile başlamış, Piaget ve Kohlberg'in çalışmalarıyla devam etmiştir. Ancak gelişen ve değişen çocuk yetiştirme biçim ve tutumları ile çocukların tüm gelişim alanlarını etkilemiştir. Piaget, çocukların beş yaşına kadar herhangi bir ahlaki kurallarının olmadığını; Kohlberg ise, 11 yaş sonrasında ahlaki özerkliğin kazanıldığını belirtmesine karşın Turiel, toplumda artık ahlak anlayışının değiştiğini, üç yaşındaki bir çocuğun bile kendi toplumunun ahlak anlayışına uygun davranış sergilediğini belirtmektedir. Turiel ve arkadaşlarının oluşturduğu Toplumsal Alan Kuramına yurtdışında büyük bir ilgi gösterilirken Türkiye'de olması gereken yere gelememiştir. Alanyazın incelendiğinde Toplumsal Alan Kuramından Türkiye'de iki derleme çalışmasında kısaca söz edildiği ancak herhangi bir durum çalışması yapılmadığı belirlenmiştir. Bu çalışma ile Toplumsal Alan Kuramıyla ilgili eksik olan alanyazına katkı yapılacağı ve orta çocukluk dönemindeki çocuklarda görülen ahlak anlayışıyla ilgili fikir verileceği düşünülmektedir. Bu çalışmada Türkiye'deki orta çocukluk dönemindeki ahlak gelişimi Toplumsal Alan Kuramı çerçevesinde değerlendirilecektir. Bu çalışmanın eğitim faaliyetlerine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu durum çalışmasının amacı, ilkokula devam eden, orta çocukluk dönemindeki öğrencilerin Toplumsal Alan Kuramına göre ahlak gelişimlerini anlamaktır. Bu çalışma kapsamında aşağıdaki sorulara yanıtlar aranmıştır:

1. Orta çocukluk dönemindeki öğrenciler cinsiyet normlarını nasıl algılamaktadır?
2. Orta çocukluk dönemindeki öğrenciler ahlaki kural ihlali nasıl algılamaktadır?
3. Orta çocukluk dönemindeki öğrenciler yalan ihlallerinden hangisini seçmektedirler?
4. Orta çocukluk dönemindeki öğrenciler hırsızlık durumunda çalan kişinin niyetini hesaba ne şekilde katmaktadırlar?
5. Orta çocukluk dönemindeki öğrenciler adaleti nasıl sağlamaktadırlar?
6. Orta çocukluk dönemindeki öğrenciler kurallara uyma davranışını nasıl gerçekleştirmektedirler?

Yöntem

Bu bölümde araştırma modeline, araştırma grubunun özelliklerine, veri toplama araç ve yöntemleri ile verilerin analizine ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Bununla birlikte, bu araştırma 01.01.2020 tarihinden önce yapıldığı için etik kurul kararı zorunluluğu taşımamaktadır.

Araştırma Modeli

Bu araştırma, nitel bir durum çalışmasıdır (Creswell, çev. 2013). Durum çalışmaları, özellikle değerlendirme süreçleri gibi birçok alanda kullanılan, araştırmacının bir durumu, sıklıkla da bir programı, olayı eylemi, süreci ya da bir ya da daha fazla bireyi derinlemesine çözümlediği bir araştırma desendir (Creswell, çev. 2013; Stake, 1995; Yin 2009).

Çalışma Grubu

Araştırmanın örnekleme uygun örnekleme seçim yöntemine göre elde edilmiştir. Araştırmaya Denizli ili Pamukkale ilçesindeki Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ilkokullara devam eden 1., 2., 3., 4. sınıf öğrencileri katılmıştır. Araştırmanın evrenini 2018-2019 öğretim yılında ilkokullara devam eden 1., 2., 3., 4. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini Denizli ili, Pamukkale ilçesindeki 1., 2., 3., 4. sınıfların her birinden basit rastgele örnekleme seçimiyle belirlenen her sınıftan 15 öğrenci olacak şekilde bir kota belirlenerek toplamda 60 öğrenci oluşturmaktadır. Bu öğrencilerin hepsi aynı ilkokula devam etmektedirler. Çalışmaya katılanların 30'u kız, 30'u erkek öğrencidir. 1. ve 3. Sınıftan 7 kız, 8 erkek; 2. ve 4. Sınıftan 8 kız 7 erkek çocuk çalışmaya katılarak cinsiyet eşitliği sağlanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanabilmesi için araştırmacı tarafından Toplumsal Alan Kuramıyla ilgili yurtdışında yapılmış olan çalışmalar incelenmiş ve yurtdışında kullanılan öykülerden esinlenerek altı öykü oluşturulmuştur. Öyküler hazırlandıktan sonra

uzman görüşüne sunulmuş ve onay alınmıştır. Araştırma için Denizli ili Pamukkale ilesinde bir ilkokulda çalışma yapılmıştır. Verileri toplamak için araştırmacı öncelikli olarak okul yönetiminden, öğretmenlerden, velilerden ve çocuklardan izin (aydınlatılmış onam) almıştır. Her çocuk bireysel olarak bir odaya alınmış ve altı hikaye tek tek çocuğa anlatılmıştır. Çocukların verdikleri yanıtlar araştırmacı tarafından not alınmıştır. Araştırmacı her çocuğa bir kod atamıştır. Her çocukla çalışma ortalama 15-20 dakika sürmüştür. Çalışmaya katılmak istemeyen çocuklar araştırmaya dahil edilmemiştir. Ahlaki kural ihlali öyküsünde çocuklardan sınıfta bir arkadaşının eşyasını çalmakla okula pijama ile gelme arasında bir tercih yapılması istenmiştir. Eşya çalmaya “Doğru Değil”, Pijama ile Gelmeye “Doğru” şeklinde frekans tablosunda yer verilmiştir. Hırsızlık öyküsünde, zor durumda kardeşini kurtarmak için çocuklara bakkaldan 20 TL çalıp çalamayacakları sorulmuştur. Yalanla ilgili öyküde bir başka arkadaşına ödevini yaptırıp ödül kazanma hakkında görüşleri sorulmuştur. Adaletle ilgili öyküde kardeşi için bir başka arkadaşının hakkını gasp edip edemeyeceği sorulmuştur. Cinsiyet normları hakkındaki öyküde bir babanın kız ve erkek çocuklarının cinsiyet kalıplarından farklı oyuncak tercihinde ne yapması gerektiği sorulmuştur. Son olarak kurallara uyma konulu öyküde çocuklara okul dışı bir saatte okula üniformasız gelinmesine öğretmenlerin ne tepki vermesi gerektiği sorulmuştur. Görüşmeler sırasında özellikle birinci sınıf çocuklarının öyküleri anlamakta zorlandıkları ve yanıtlara doğru veya yanlış şeklinde tek cevaplar vermek istedikleri gözlemlenmiştir. Özellikle o yaş grubu çocuklarla yapılan görüşmeler çocuklardan daha fazla bilgi alabilmek amacıyla daha uzun tutulmuştur. Ancak yine de birinci sınıf çocuklarından diğer gruplara göre daha az yorum alınabilmiştir. Yaş grubu büyüdükçe çocukların sorulara verdikleri cevaplardaki yorum yeteneğinin arttığı gözlemlenmiştir. Çalışmada kullanılan metinlere yönelik ayrıntılı bir açıklama yapılması için öncelikle öykülerin konularına ilişkin belirlemeler sunulmuştur. Bu bağlamda öyküler ve temaları aşağıda verilmiştir:

Ahlaki kural ihlali teması altında çocuklara Ahmet ve Ayşe okulda oyun oynuyorlardı. Ahmet, yeni bir oyun bulduğunu ve Ayşe'ye oyun oynayıp oynamak istemediğini sordu. Ayşe oynamak istediğini söyledi. Oyunu kim kazanırsa, kaybedene iki seçenek sunuyor ve kaybeden iki seçenektan birini seçiyordu. Oyunu Ahmet kazandı ve Ayşe'ye, ya sınıftan bir silgi çalması gerektiğini ya da yarın okula pijama ile gelmesi gerektiğini söyledi. Sence Ayşe hangi seçeneği seçsin? Neden? şeklinde kısa bir öykü anlatılmış ve sorulan sorulara çocukların verdiği yanıtlar alınmıştır.

Hırsızlık teması altında Zeynep ile kardeşi okuldan eve doğru giderken, kardeşi düşer ve bacağı kanamaya başlar. Zeynep oradaki en yakın dükkana gider ve annelerini aramak için telefonlarını kullanıp kullanamayacaklarını sorar. Dükkan sahibi, Zeynep'e telefonunu vermeyeceğini söyler. Zeynep de annesine telefon edebilmek için dükkandan 10 lira alır ve kaçar. Sence Zeynep'in yaptığı doğru bir davranış mı? Sen olsan ne yaparsın? şeklinde kısa bir öykü anlatılmış ve sorulan sorulara çocukların verdiği yanıtlar alınmıştır.

Yalan teması altında çocuklara, Ayşe'nin arkadaşı Selin ilçede düzenlenecek olan bilim fuarına katılmak istemektedir. Selin, bilim fuarına katılmak için bir proje tasarlamıştır ve robot yapmak istemektedir. Ancak robotu yapacağı zaman çok hasta olmuştur. Ayşe, arkadaşı üzülmesin diye robotu kendisinin yapabileceğini söyler. Robotu Ayşe yapar ve Selin o robotla bilim fuarında birinci olur ve ikisi de yarışmada robotu Selin'in yaptığını söyler. Sence Selin'in bu projeye yarışmayı kazanması doğru mu? Sen olsan ne yapardın? şeklinde kısa bir öykü anlatılmış ve sorulan sorulara çocukların verdiği yanıtlar alınmıştır.

Adalet teması altında çocuklara, Ahmet, okuldaki basket takımının lideridir. Takımda oynaması için yeni oyuncular seçilecektir. Ahmet'in kardeşi Arda, çekingen bir çocuktur. Ahmet, kardeşinin takıma seçilmesini sağlar. Ancak Arda takıma girince takımda oynamayı çok isteyen Mehmet takıma girememiş olur ve Mehmet bu duruma çok üzülür. Sence Ahmet'in yaptığı doğru bir davranış mı? Sen olsan ne yaparsın? biçiminde kısa bir öykü anlatılmış ve sorulan sorulara çocukların verdiği yanıtlar alınmıştır.

Cinsiyet Normları teması altında çocuklara, Ahmet ve Zeynep'in babası bir bebek ve bir araba oyuncuğu almış. Arabayla Zeynep, bebekle Ahmet oynamak istiyormuş. Sence babası ne yapmalı? Sen olsan ne yapardın? Neden? şeklinde kısa bir öykü anlatılmış ve sorulan sorulara çocukların verdiği yanıtlar alınmıştır.

Kurallara Uyuma teması altında çocuklara, Ahmet A okuluna gidiyor ve bu okula okul kıyafeti dışında kıyafetle gitmek yasaktır. Bir gün okul çıkışı Ahmet okula okul üniforması dışında bir kıyafetle gidiyor ve okul bahçesinde kalıp oynamaya devam etmek istiyor. Öğretmeni bunu görüyor. Sence öğretmeni Ahmet'e bir şey söylemeli mi? Ne demeli? Öğretmen geliyor ve Ahmet'i uyarıyor. Sence öğretmenin yaptığı doğru mu? Neden? biçiminde kısa bir öykü anlatılmış ve sorulan sorulara çocukların verdiği yanıtlar alınmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi sınıflandırma sisteminin üzerine inşa edilmektedir. İçerik çözümlemenin amacı sınıflandırma sisteminin dayandığı kategorilerin mevcut olup olmadığını göstermenin ötesinde bunların hangi anlama geldiği ve genel görünüm için hangi ağırlığa sahip olduğunu ortaya koymaktadır (Balcı ve Bekiroğlu, 2012). İçerik analizi; nitel araştırma yöntemleriyle toplanmış olan yazılı veya sözlü metinlerin analizini gerçekleştirerek yorumlamak için kullanılır. İçerik analizinin ana düşüncesi, birbiriyle benzer özelliklere sahip olan verileri kavramlar ve temalar durumuna getirerek yorumlanabilmesini sağlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Araştırmada her öyküden sonra çocukların öncelikli olarak yanıtları doğru, doğru değil ve belirsiz olarak üçe ayrılmış, bu yanıtlar yüzde ve frekans olarak sunulmuştur. Daha sonra çocukların yanıtları tema ve kategorilere ayrılmıştır. Tema ve kategorilerin oluşma aşamasında Turiel'in kendi yaptığı çalışmalar gözden geçirilmiş ve bu çalışmalardan yola çıkılarak alan uzmanı ile birlikte tema ve kategorilere isimler verilmiştir (Kim ve

Turiel 1996; Murray ve Turiel, 2012; Murray, Min-Kim ve Turiel, 2015; Nucci ve Turiel, 1978). Bu araştırmanın güvenilirlik yüzdesi % 94 olarak belirlenmiştir. Nitel araştırmalarda iç geçerlik için farklı yaklaşımlar önerilmektedir (Merriam, çev. 2013). Bunlardan birisini araştırmacı üçgenleme olarak tanımlanmaktadır (Creswell, çev. 2013). Bu amaçla araştırmanın temaları ve kategorileri iki yazar tarafından belirlenmiş ve bağımsız bir araştırmacı tarafından kategori ve alt kategorilerin kontrolü sağlanmıştır. Değerlendirilme sonucunda çıkan sonuçlar Güvenirlik = Görüş Birliği / Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı formülüyle hesaplanmıştır (Miles ve Huberman, çev. 2015). Yapılan güvenilirlik araştırması sonucunda araştırmanın genel güvenilirliği % 94 olarak belirlenmiştir.

Bulgular

Bu araştırma kapsamında ilkokula devam eden, orta çocukluk dönemindeki çocukların Toplumsal Alan Kuramına göre ahlak gelişimlerini anlamak için anlatılan öykülere verdikleri yanıtlar, cinsiyet normları, ahlaki kural ihlali, yalan, hırsızlık, adalet ve kurallara uyma olarak isimlendirilmiş ve her bir yanıt kendi içerisinde analiz edilmiştir. Her bir araştırma sorusunun yanıtına yönelik analiz sonuçları aşağıda verilmiştir.

Orta çocukluk dönemindeki çocukların yukarıda temalarına uygun olarak verilen Toplumsal Alan Kuramına yönelik hazırlanan ahlaki öykülere verdikleri yanıtların kendi kişisel görüşlerine göre doğru olması, doğru olmaması ve çocukların öyküdeki durum karşısında ne yapacaklarına karar verememiş olmaları (belirsiz) analiz edilmiş ve Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo1

Görüşmeler Sonucunda Çocukların Ahlaki Öykülere Verdikleri Yanıtların Değerlendirilme Yüzdeleri

Değerlendirme	Ahlaki Kural İhlali	Hırsızlık	Yalan	Adalet	Cinsiyet Normları	Kurallara Uyma
Doğru	36 (%60)	3 (%5)	19 (%31.7)	44 (%73.3)	13 (%21.7)	47 (%78.3)
Doğru Değil	12 (%20)	55 (%91.7)	37 (%61.7)	6 (%10)	37 (%61.7)	8 (%13.3)
Belirsiz	12 (%20)	2 (%3.3)	4 (%6.6)	10 (%16.7)	10 (%16.6)	5 (%8.4)

Tablo 1’de görüldüğü üzere, ahlaki kural öyküsünde çocukların 36’sının (% 60) çalmak yerine pijama ile okula gelmeyi tercih ettiği, hırsızlık öyküsünde, çocukların 55’inin (% 91.7) kardeşini kurtarmak için bile hırsızlığın doğru bir davranış olmadığını seçtikleri, adalet öyküsünde çocukların 44’ünün (% 73.3) adaletli seçimler yapmanın doğru bir davranış olduğunu, cinsiyet normları öyküsünde, çocukların 37’sinin (% 61.7) çocukların istedikleri oyuncakla oynayabilmesi gerektiğini,

ebeveynlerin müdahalesinin doğru bir davranış olamadığını, Kurallara uyma öyküsünde de çocukların 47'sinin (% 78.3) kuralların her zaman geçerli olduğunu, her durumda uyuması gerektiğini belirtmişlerdir. Orta çocukluk dönemindeki çocukların ahlaki öykülere verdikleri yanıtlar, tema, kategori ve kodlara ayrılmıştır. Bu tema, kategori ve kodlar Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2

Görüşmeler Sonucunda Çocukların Ahlaki Hikayelere Verdikleri Cevapların Temaları ve Kategorileri

Temalar	Kategoriler ve Kodlar		
Ahlaki Kural İhlali	Çalma (Çalıp, geri versin (3), Daha kolay (2), Yenisini alıp versin (2), Öğretmen kızar (1), Rezil olmaktan iyidir (1)	Pijama Giyme (Hırsızlık Haramdır (13), Pijamlar eşofman gibi durur (3), İzinsiz almak kötüdür (10), Bir günden birşey olmaz (1), Tenefüse çıkmaz, üstüne bir şey giyer (3), Komik anı olur(2), Kimse üzülmez (2)	Diğer (Yeni seçenek istemeli (3), Kendi silgisini vermeli (6), Seçmek zorunda değil (3))
Hırsızlık	Doğru (Çünkü ihtiyacımız var (3))	Yanlış (Tanıdığına gidebilir (4), Telefon kulübesine gidebilir (5), Başka dükkana gitsin (15), Kendi götürsün (6), İlk yardım yapsın (6), Polis çağırsın (4), Parasız dolaşmam (3), Kötü bir şey (9), Sonra versin (1)	Diğer (ne doğru ne yanlış (2))
Yalan Söyleme	Doğru (Yardımlaşma iyidir (6), İkimizde kazanmış oluruz (6), parayı bölüşürler (4), tasarım bana ait (1)	Yanlış (Ödülü arkadaşına vermeli (9), Sonrakine katılmalı (10), Doğruyu söyleyip çekilmeli (16), Hastaykende yapabilir (2), Arkadaşıma yaptırmam (3)	Diğer (Hastaydı (4))
Adalet	Doğru (İkiside ben istersem girebilir (2), Kardeşim üzülmesin (3), Kardeşi korumalı (1)	Yanlış (Kardeşim çalışmalı (5), Sezonluk oynayabilir (4), Kardeşim kendi çekilmeli (2), Çekingen oynayamaz (2), Hakeden alınmalı (26), Yedek oyuncu olabilir (2), Kendim çekilirim (2), İkiside almam (3), Kura çekilsin (1)	Belirsiz (İkiside almam gerekli (10))
Cinsiyet Normları	Cinsiyet Ayrımı olmalı (Kızlar bebekle, erkekler arabayla oynamalı (13)	Cinsiyet Ayrımı Yapılmamalı (İnsanlar Özgürdür (6), Kavga Çıkmasın (3), Saygı duyulmalı (29), Mutlu olması önemli (4), farklılık olsun (1), Günlük değişsinler (4), Oyuncağın cinsiyeti yoktur (4)	Belirsiz (Beraber oynasınlar (4), Oyuncakları saklarım (1), hastaneye gitmeliler (1), İki oyuncak alırım (4)

(devam ediyor)

Tablo 2 (devam)

Temalar	Kategoriler ve Kodlar		
Kurallara Uyma	Kurallara Uyulmalı (Bağırmadan anlatılmalı (3), Kurallar çiğnenmez (36)	Kurallara Uyulmayabilir (İnsanlar özgürdür (4), Birgünden zarar gelmez (2), Okul bitmiş zaten (2)	Diğer (Okul yoksa eve gidilmeli (5)

Tablo 2'ye göre Ahlaki kural ihlali teması; Çalma (Çalıp, geri versin (3), Daha kolay (2), Yenisini alıp versin (2), Öğretmen kızar (1), Rezil olmaktan iyidir (1), Pijama giyme (Hırsızlık Haramdır (13), Pijamalar eşofman gibi durur (3), İzinsiz almak kötüdür (10), Bir günden birşey olmaz (1), Tenefüse çıkmaz, üstüne birşey giyer (3), Komik anı olur (2), Kimse üzülmez (2), Diğer (Yeni seçenek istemeli (3), Kendi silgisini vermeli (6), Seçmek zorunda değil (3) kategorileri ve kodlarında toplanmıştır. Ahlaki kural ihlali teması içerisinde verilen yanıtlara bazı örnekler:

(1. Sınıf) K4: "Pijama ile gelmeli. Çünkü silgi çalarsa günah olur." (4. Sınıf) E2: "Bence Ayşe iki seçeneği de seçmemeli. Bence Ahmet kötü davranışları için onu kullanıyor. Seçim yapmak zorunda değil." (3. Sınıf) K1: "Bence Ayşe silgiyi almayı seçsin. Sonra aynı silgiden alıp yerine koyabilir. Rezil olmaktan iyidir."

Hırsızlık teması; Doğru (Çünkü ihtiyacımız var (3), Yanlış (Tamıdığına gidebilir (4), Telefon kulübesine gidebilir (5), Başka dükkana gitsin (15), Kendi götürsün (6), İlk yardım yapsın (6), Polis çağırsın (4), Parasız dolaşmam (3), Kötü bir şey (9), Sonra versin (1); Diğer (ne doğru ne yanlış (2) kategorileri ve kodlarında toplanmıştır. Hırsızlık teması içerisinde verilen bazı yanıtlara şu örnekler verilebilir:

(4. Sınıf) K2: "Zeynep'in yaptığı yanlış bir davranış ama kardeşinin bacağı kanadığı için annesini aramak zorundaydı. Bu yüzden Zeynep'in yaptığı hem iyi bir şey hem kötü bir şey." (3. Sınıf) E5: "Zeynep'in yaptığı yanlış bir davranış. O dükkandan çıkıp başka bir dükkana yardım istemeye gidebilirdi." (3. Sınıf) K6: "Zeynep'in yaptığı doğru. Çünkü kardeşi düştü ve hastalandı. Yardım etmesi gerekiyordu. Sonra gider parasını geri verir."

Yalan Söyleme teması; Doğru (Yardımlaşma iyidir (6), İkimizde kazanmış oluruz (6), parayı bölüşürler (4), tasarımı bana ait (1)), Yanlış (Ödülü arkadaşına vermeli (9), Sonrakine katılmalı (10), Doğruyu söyleyip çekilmeli (16), Hastayken yapabilir (2), Arkadaşıma yaptırmam (3), Diğer (Hastaydı (4) kategorileri ve kodlarında toplanmıştır. Yalan söyleme teması içerisinde verilen cevaplara şu örnekler verilebilir:

(2. sınıf) E2: "Bence Selin'in yaptığı doğru. Çünkü tasarımı zaten ona aitti." (1. sınıf) K1: "Bence Selin'in yaptığı yanlış. Ödülü alıp, Ayşe'ye vermeli ve bunu ödül töreninde herkese söylemeli." (4. sınıf) K6: "Bence Selin'in yaptığı çok doğru da değil yanlıştadır değil. Çünkü Selin hastaydı. Hasta olmasa zaten kendi yapabilirdi bunu. Arkadaşı da ona yardım etti."

Adalet teması; Doğru (İkisi de ben istersem girebilir (2), Kardeşim üzülmesin (3), Kardeşi korumalı (1), Yanlış (Kardeşim çalışmalı (5), Sezonluk oynayabilir (4), Kardeşim kendi çekilmeli (2), Çekingen oynayamaz (2), Hakeden alınmalı (26), Yedek oyuncu olabilir (2), Kendim çekilirim (2), İkisini de almam (3), Kura çekilsin (1), Belirsiz, İkisini de almam gerekli (10) kategorileri ve kodlarında toplanmıştır. Adalet teması içerisinde şu örnekler verilebilir:

(1. Sınıf) E3: “Bence doğru. Kardeşim üzülün istemem çünkü.” (3. Sınıf) K4: “Bence yanlış. Hak eden almalıydı. Kardeşim basket oynamayı çok istiyorsa kursa yazdırırız öğrenir. Sonra o da kazanabilir.” (2. Sınıf) K5: “Bence ikisini de almam gerekiyor. Çünkü ikisi de çok üzülecek. Doğru değil.”

Cinsiyet Normları teması; Cinsiyet Ayrımı olmalı (Kızlar bebekle, erkekler arabayla oynamalı (13), Cinsiyet Ayrımı Yapılmamalı (İnsanlar Özgürdür (6), Kavga Çıkması (3), Saygı duyulmalı (29), Mutlu olması önemli (4), farklılık olsun (1), Günlük değişimler (4), Oyunağın cinsiyeti yoktur (4), Belirsiz (Beraber oynasınlar (4), Oyuncakları saklarım (1), hastaneye gitmeliler (1), İki oyuncak alırım (4) kategorileri ve kodlarında toplanmıştır. Cinsiyet normları teması altında şu örnekler verilebilir:

(1. Sınıf) E8: “Bence davranışları çok garip. Ben babaları olsam ikisini de alır hastaneye götürür bir doktora gösterirdim.” (3. Sınıf) K7: “Bence babası karışmamalı. Çünkü saygı duymalı. İkisi de istediği şeyi ayırım yapmadan oynayabilmeli.” (1. Sınıf) K5: “Bence babası oyuncakları değiştirmeli. Çünkü kızlar bebekle, erkekler arabayla oynarlar. Yoksa zaten sıkılırlar.”

Kurallara Uyuma teması; Kurallara Uyulmalı (Bağırmadan anlatılmalı (3), Kurallar çiğnenmez (36), Kurallara Uyulmayabilir (İnsanlar özgürdür (4), Bir günden zarar gelmez (2), Okul bitmiş zaten (2), Diğer (Okul yoksa eve gidilmeli (5), kategorileri ve kodlarında toplanmıştır.

(2. Sınıf) K7: “Bence öğretmeni kızmalı. Çünkü okulların kuralları vardır. Uymazsak herkes uymamak ister.” (3. Sınıf) E3: “Bence öğretmen kızmamalı. Zaten bir gün gelmiş. Bir günden ne olacak ki?” (2. Sınıf) E7: “Bence okul bittiğinde eve gidilmeli. Hem bahçede oynarken servis kaçır, o zaman eve gidemeyiz.”

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Ahlaki Kural İhlali temasında çocuklar en çok “hırsızlık haram olduğu için” yapılmaması gerektiğini belirtmişlerdir. Hırsızlık teması içerisinde çocuklar, başka dükkana gidip yardım istemenin hırsızlıktan daha doğru olduğunu belirtmişlerdir. Tisak ve Turiel (1988) tarafından yapılan bir çalışmada 6.5 ve 12.5 yaş arasındaki bir grup çocuğa silgi çalmanın ve okula pijama ile gelmenin hangisinin ahlaki olarak daha yanlış olduğu sorulmuştur. Çocuklar, okula pijama ile gelmenin silgi çalmaya göre daha doğru olduğunu, çünkü çalmanın ahlaki açıdan daha büyük sorunlara neden olacağını belirtmişlerdir. Tisak ve Turiel (1988) tarafından yapılan çalışma verileri, bu araştırmayla örtüşmektedir. Çocuklar, toplumsal açıdan kabul görmeyecek ve

dışlanmaya neden olacak bir davranışı seçmemektedirler. Kabaday ve Aladağ (2010), farklı eğitim kurumlarında eğitimine devam eden çocukların, ahlaki yargılarının devam ettikleri eğitim kurumundan, çocukların cinsiyetlerinden veya okul öncesi eğitimi alıp almama durumundan etkilenmediğini belirlemiştir. Bu çalışmada anlamlı bir fark bulunamamasının nedeni bu çalışmada da belirtildiği tiğimiz gibi toplumsal olarak belirli ahlaki normların olması gösterilebilir. Örneğin, çalma davranışının “günah” olarak belirtilmesi, toplumun inançları ile örtüşmektedir.

Cinsiyet Normları teması içerisinde çocuklar, oyuncak seçiminde çocuklara saygı duyulması gerektiğini ve oyuncakların cinsiyet ayrımı yapılmadan herkes tarafından oynanabileceğini belirtmişlerdir. Murray ve Turiel (2012) tarafından yapılan “Jimmy’nin Oyuncak Bebek ve Jenny’nin Kamyonu: Küçük Çocukların Cinsiyet Normlarına İlişkin Düşüncesi” adlı çalışmada, her yaştaki katılımcıların çoğu, kabul edilebilir olmak için farklı bir kültürel bağlamda cinsiyet normlarının tersine çevrildiğine karar vermişlerdir. Ayrıca, cinsiyet normlarını kişisel bir seçim olarak değerlendirmişler ve okullarda cinsiyet normlarını uygulayan bir kuralı olumsuz olarak değerlendirmişlerdir. 6-8 yaşlarından itibaren yapılan gerekçeler, cinsiyet normlarına uymayı kişisel bir tercih meselesi olarak gördüklerini ve toplumsal cinsiyet normlarını uygulayan kuralı haksız olarak gördüklerini göstermiştir. Murray ve Turiel (2012) tarafından yapılan çalışma verileri bu araştırma bulguları ile örtüşmektedir. Her iki çalışmada da çocuklar, cinsiyet normlarına bağlı olarak oyuncaklarda ayırım yapılmasını doğru bulmamakta ve kişisel tercihlere saygı duyulması gerektiğini belirtmektedirler. Murray, Min-Kim ve Turiel (2015) tarafından yapılan, Amerika ve Kore’deki çocukların cinsiyet norm ihlallerine ilişkin kararlar adlı çalışmada, 5,7 ve 9 yaşlarında Amerika ve Kore’de yaşayan toplam 144 çocuğa cinsiyet normları ihlalleriyle ilgili çeşitli hikayeler okunmuştur. Yardım amacı olmadığına Amerikalı çocukların Koreli çocuklardan daha fazla ihlali kabul ettikleri ortaya çıkmıştır. Ayrıca daha büyük yaş grubundaki çocuklar daha fazla cinsiyet normları ihlalini kabul ettikleri belirlenmiştir.

Kurallara Uyuma teması içerisinde çocuklar, otorite varlığında da yokluğunda da kuralların çiğnenmemesi gerektiğini, yoksa kurallara uymamanın bir davranış şekline dönüşebileceğini belirtmişlerdir. Nucci ve Turiel (1978) tarafından okul öncesi dönem çocuklarının sosyal etkileşim ve kavramları algılayış biçimlerini incelemek amacıyla çocuklara okulda otorite varlığında ve yokluğunda okul kurallarına uyma davranışları incelenmiştir. Çocuklar, kurallara uymanın sosyal düzen için gerekli olduğunu, otorite (öğretmen) yokluğunda da gerekli olduğunu, ayrıca yapılan bir eylemin sonuçlarına da bakılması gerektiğini belirtmişlerdir. Turiel (2008b), 6-12 yaş arasındaki çocukların ahlaki olayları algılayış biçimlerini incelemek için 312 katılımcıya ahlaki olaylara karşı tepkileri incelemek amacıyla 108 farklı öykü anlatmıştır. Çocuklar, bu öykülerde kurallara uyma teması içerisinde, ahlaki, mevcut kurallara veya otorite pozisyonlarındakilerin beklentilerine bağlı olarak görmemektedirler. Ahlaki olarak yanlış olan davranışların, herhangi bir kural olmasa veya öğretmen tarafından kabul edilebilir olsalar bile yanlış olarak değerlendirilmesi gerektiğine karar vermişlerdir. Weston-Donna ve Turiel (1980) tarafından 6-12 yaş arasındaki çocukların davranış

ve kurallar arasındaki ilişkisini incelemek için yapılan çalışmada çocuklar, ne yerleşik okul bir okul politikası kurallarını her zaman doğru olarak görmüşler ne de kendi düşüncelerine uygun olmayan kuralları reddetmişlerdir. Örneğin, okuldaki başka arkadaşlarına vurma ile ilgili bir yasağın değiştirilemez olması gerektiğini düşünürken, paylaşma ile ilgili bir kuralın değiştirilebilir olduğunu, her zaman paylaşmak zorunda olmadıklarını belirtmişlerdir. Yapılan bu çalışmada, çocuklar kuralların değişebilir olduğunu belirtmişlerdir. Yapılan çalışmalarda da görüldüğü gibi, çocuklar kuralların davranış şekline dönüştürmekte, kuralların bizlere sosyal konfor alanı sağlayacağını düşünmekte ve içselleştirmektedirler. Her iki çalışmanın bulguları bu araştırma bulgularıyla örtüşmektedir. Ancak Weston-Donna ve Turiel'in (1980) çalışmasında elde edilen veriler, bu araştırmanın bulgularıyla kısmen örtüşmemektedir.

Adalet teması içerisinde çocuklar, takıma hak eden kişinin alınması gerektiğini belirtmişlerdir. Tisak'ın (1993) çocukların hayali ve varsayımsal davranışlarını anlamak için yaptığı çalışmasında, çocukların yapılan davranışın arkasındaki niyeti fark ettiklerini belirlemiştir. Weston-Donna ve Turiel (1980) tarafından yapılan bir çalışmada, çocukların kurallar arasındaki ilişkileri nasıl algıladıkları belirlenmeye çalışılmıştır. Yapılan çalışma sonucuna göre, çocukların yaptıkları eylemlerin türüne ve davranışların sonucuna göre ahlaki ve sosyal ilişkiler arasında bir seçim yaptıkları sonucuna ulaşılmıştır. Sözü edilen araştırmanın verileri, bu araştırma bulgularıyla örtüşmektedir.

Yapılan çalışma göstermektedir ki çocuklar toplumsal kurallara uyma eğilimi göstermektedirler. Gelişen ve değişen toplum yapısı ile çocuklar artık çocuk haklarından daha fazla haberdarlardır. Bu yüzden yapılan seçimlerde de seçimlerine saygı duyulması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu araştırma sonuçlarından da görüleceği üzere çocuklar toplumda genel olarak kabul gören ahlak kurallarına göre seçimlerini yapmaktadırlar. Yapılan çalışmanın örneklemini Denizli ili ile sınırlı olduğu için farklı örneklemelerde de çalışmanın tekrarlanması, örneklem grubunun artırılıp kız ve erkek çocuklarının ahlak anlayışlarının daha ayrıntılı incenilmesi önerilmektedir.

Kaynakça

- Arı, R. (2003). *Gelişim ve öğrenme*. Konya: Atlas Kitabevi.
- Austrian, S. G. (2008). *Developmental theories through the life cycle*. Columbia: Columbia University Press.
- Aytar, A. G. (2005). Toplumsal ve duygusal gelişim. A. Ulusoy (Ed.), *Gelişim ve öğrenme* içinde (ss. 93-126). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Balcı, Ş., and Bekiroğlu, O. (2012). İçerikten anlama giden bir tünel olarak içerik çözümlemesi: 2011 genel seçimlerinde ak parti tv reklamları üzerine bir araştırma. Ö. Güllüoğlu. (Ed.), *İletişim bilimlerinde araştırma yöntemleri görsel metin çözümleme* içinde (ss. 268-323). Ankara: Ütopya Yayınevi.

- Bee, H. (2000). *The developing child*. Boston, MA: Allyn and Bacon.
- Berk, L. (2015). *Bebekler ve çocuklar: Doğum öncesinden orta çocukluğa*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Buchanan-Barrow, E., and Barret, M. (1998). Children's rule discrimination within the context of the school. *British Journal of Developmental Psychology*, 16(4), 539-551. doi: 10.1111/j.2044-835X.1998.tb00770.x
- Bussey, K. (1999). Children's categorization and evaluation of different types of lies and truths. *Child Development*, 70(6), 1338-1347. doi: 10.1111/1467-8624.00098
- Creswell, J. W. (2013). *Araştırma deseni: Nitel, nicel, karma* [Research design: Qualitative, quantitative and mixed methods approaches]. (S. B. Demir, Çev.). Ankara: Eğiten Kitap.
- Çam, Z., Çavdar, D., Seydoğulları, S. ve Çok, F. (2012). Ahlak gelişimine klasik ve yeni kuramsal yaklaşımlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(2), 1211-1225.
- Çiftçi, N. (2003). Kohlberg'in bilişsel ahlak gelişimi teorisi: Ahlak ve demokrasi eğitimi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(1), 43-77.
- Edelstein, W., Nunner-Winkler, G., and Noam, G. G. (1993). *Moral und person*. Frankfurt: Suhrkamp.
- Ekşi, H. (2006). Bilişsel ahlak gelişimi kuramı: Kohlberg ve sonrası. *Abant İzzet Baysal Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 29-38. <https://dergipark.org.tr/en/pub/aibuefd/issue/1513/18352> adresinden erişilmiştir.
- Flavell, J. H. (1970). Developmental studies of mediated memory. *Advances in Child Development and Behavior*, (5);181-211. doi: 10.1016/S0065-2407(08)60467-X
- Friedman, W. J., Robinson, A. B., and Friedman, B. L. (1987). Sex differences in moral judgements? A test of Gilligan's theory. *Psychology of Women Quarterly*, 11(1), 37-46. doi: 10.1111/j.1471-6402.1987.tb00772.x
- Gander, M. J., Gardiner, H. W., (1993). *Çocuk ve ergen gelişimi*. (H. N. Çelen ve A. Dönmez, Çev.). Ankara: İmge kitabevi.
- Geçtan, E. (1998). *Psikanaliz ve sonrası*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Hetherington, E. M., and Parke, R. (1993). *Child psychology; A contemporary viewpoint*. New York: McGraw-Hill.
- Hotelling, K., and Forrest, L. (1985). Gilligan's theory of sex-role development: A perspective for counseling. *Journal of Counseling & Development*, 64(3), 183-186. doi: 10.1002/j.1556-6676.1985.tb01067.x
- İnanç, B., Bilgin, B. ve Atıcı, M. (2012). *Ahlak gelişimi. Gelişim psikolojisi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.

- Kabaday, A. ve Aladağ, K. S. (2010). Farklı ilköğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin ahlaki gelişimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1), 878-898.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1979). *İnsan ve insanlar*. İstanbul: Cem Basımevi.
- Kim, J., and Turiell, E. (1996). Korean and American children's concepts of adult and peer authority. *Social Development*, 5(3), 310-329. doi: 10.1111/j.1467-9507.1996.tb00088.x
- Kohlberg, L. (1976). Moral stages and moralization: The cognitive-developmental approach. M. Berkowitz and F. K. Oser (Eds.), *Moral development and behavior: Theory research and social issues* (pp. 27-87). New York: Holt.
- Merriam, S. (2013). *Nitel araştırma* [Qualitative research]. (S. Turan, Çev.). Ankara: Nobel (2009).
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (2015). *Nitel veri analizi* [Qualitative data analysis: An expanded sourcebook]. (S. Akbaba Akgül ve A. Ersoy, Çev.). Ankara: Pegem Akademi (1984).
- Miller, P. H. (2008). *Gelişim psikolojisi kuramları* [Theories of developmental psychology]. (B. Onur ve Z. Gültekin, Çev.). Ankara: İmge Kitabevi (2002).
- Murray, C., and Turiel, E. (2012). Jimmy's Baby Doll and Jenny's truck: Young children's reasoning about gender norms. *Child Development*, 83(1), 146-158.
- Murray, C., Min-Kim, J., and Turiel, E. (2015). Judgments of gender norm violations in children from United States And Korea. *Cognitive Development*, 35, 122-136. doi: 10.1016/j.cogdev.2015.04.002
- Neff, K. D., and Helwig, C. C. (2002). A constructivist approach to understanding the development of reasoning about rights and authority within cultural contexts. *Cognitive Development*, 17(3-4), 1429-1450. doi: 10.1016/S0885-2014(02)00126-0
- Nucci, L. (2001). *Education in the moral domain*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Nucci, L. (2005). Adolescent-parent conflict: Resistance and subversion as developmental process Conflict, contradiction and contrarian elements in moral development and education. Erlbaum: Psychology Press.
- Nucci, L. P., and Turiel, E. (1978). Social interactions and the development of social concepts in preschool children. *Child Development*, 49(3), 400-407.
- Nunner-Winkler, G. (1993). Die entwicklung moralischer motivation. In W. Edelstein, G. Nunner-Winkler, and G. Noam (Eds.), *Moral und person* (pp. 278-303). Frankfurt: Suhrkamp.
- Piaget, J. (1948). *Le langage et la pensée chez l'enfant. Études sur la logique de l'enfant*. Paris: Neuvime.
- Senemoğlu, N. (1997). *Gelişim, öğrenme ve öğretim: Kuramdan uygulamaya*. Ankara: Spor Matbaacılık.

- Shaffer, D. R. (1999). *Developmental psychology* (5th). Cengage: Brooks/Cole.
- Smetana, J. G. (1995). Parenting styles and conceptions of parental authority during adolescence. *Child Development*, 66(2), 299-314. Retrieved from <https://www.jstor.org/stable/1131579>
- Smetana, J. G. (2003). Moral development during adolescence. In G. R. Adams, and M. Berzonsky (Eds.), *Blackwell handbook of adolescence* (pp. 247-268). UK: Blackwell Publishing.
- Smetana, J. G. (2011). *Adolescents, families, and social development: How teens construct their worlds*. Sussex: Wiley-Blackwell.
- Smetana, J. G., and Breages, J. L. (1990). The development of toddlers' moral and conventional judgements. *Merrill-Palmer Quarterly*, 36(3), 329-346. Retrieved from <https://www.jstor.org/stable/23087284?seq=1>
- Stake, R. E. (1995). *The art of case study research*. London: Sage.
- Tisak, M. (1995). Domains of social reasoning and beyond. *Annals of Child Development*, 11(1), 95-130.
- Tisak, M. S. (1993). Preschool children's judgments of moral and personal events involving physical harm and property damage. *Merrill-Palmer Quarterly*, 39(3), 375-390. <https://www.jstor.org/stable/23087427?seq=1>
- Tisak, M. S., and Turiel, E. (1984). Children's conceptions of moral and prudential rules. *Child Development*, 55(3), 1030-1039. Retrieved from https://www.jstor.org/stable/1130154?seq=1#metadata_info_tab_contents
- Tisak, M. S., and Turiel, E. (1988). Variation in seriousness of transgressions and children's moral and conventional concepts. *Developmental Psychology*, 24(3), 352-357. doi: 10.1037/0012-1649.24.3.352
- Turiel, E. (1978). Social regulations and domains of social concepts. *New Directions for Child and Adolescent Development*, 1978(1), 45-74. doi: 10.1002/cd.23219780105
- Turiel, E. (1983). *The development of social knowledge: Morality and convention*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Turiel, E. (1998). Moral development. In W. Damon (Ed.), *Handbook of child psychology* (pp. 863-932). New York: Wiley.
- Turiel, E. (2002). *The culture of morality: Social development, context, and conflict*. New York: Cambridge University Press.
- Turiel, E. (2008a). The development of children's orientations toward moral, social, and personal orders: More than a sequence in development. *Human Development*, 51(1), 21-39. doi: 10.1159/000113154
- Turiel, E. (2008b). Thought about actions in social domains: Morality, social conventions, and social interactions. *Cognitive Development*, 23(1), 136-154. doi: 10.1016/j.cogdev.2007.04.001

- Wainryb, C., and Ford, S. (1998). Young children's evaluations of acts based on beliefs different from their own. *Merill-Palmer Quarterly*, 44(4), 484-503. Retrieved from <https://www.jstor.org/stable/23093750>
- Weston-Donna, R., and Turiel, T. (1980). Act-rule relations: Children's concepts of social rules. *Developmental Psychology*, 16(5), 417-424.
- Wright, D., and Croxen, M. (1989). Ahlak yargısının gelişimi [The development of moral judgment]. (D. Öngen, Çev.). *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 22(1), 289-310.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yin, R. K. (2009). *Case study research: Design and methods* (Fourth Edition). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications, Inc.

Etik Kurul Kararı

Bu araştırma, 01.01.2020 tarihinden önce yapıldığı için etik kurul kararı zorunluluğu taşımamaktadır.

Moral Development in Middle Childhood Period in Turkey According to Social Domain Theory

ARTICLE TYPE	Received Date	Accepted Date	Published Date
Research Article	04.18.2019	11.16.2020	11.22.2020

Elif Özsarı ¹

Ministry of National Education

Ayşe D. Öğretir Özçelik ²

Gazi University

Abstract

Moral development is a variable concept ranging from one society to the other one. Every society has its own moral norms, and It is arisen a social reaction to those people who violates these norms. Kohlberg's studies are widely available in studies on moral development in the literature. However; Kohlberg doesn't mention that moral is value judgment changing from one society to the other one. According to the Social Domain Theory, the studies on moral development have recently taken part in literature. The aim of the case study is to understand the moral development of students in middle childhood period, who go to a primary school, according to the Social Domain Theory. Study group of the research is 60 children as first, second, third and fourth grader at the primary school and continuing education in 2018/2019 academic year. 6 hypothetical stories which researcher set are used as data collection tool in the study. By using the content analysis, it is determined that children preferred to violate the "minor rule", instead of "major rule"; they said that robbery is not moral/right behavior, in order to save even their siblings and they said that making fair choices is moral behavior, and children should play toys which they want, and it should be respected their toy choice, and intervention of their families is not right attitude, and, lastly, rules are always valid and should apply under all circumstances.

Keywords: Child development, middle childhood, moral development, after Kohlberg, Social Domain Theory.

The Ethical Committee Approval: Since this research was conducted before 01.01.2020, it does not require an ethics committee decision.

¹Corresponding Author: Science Expert, E-mail: elif89899@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-4211-8229>

²Prof. Dr., Education Faculty, Department of Early Childhood Education, E-mail: dilekogretir@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-6380-4757>

Purpose and Significance

It is identified that Social Domain Theory was discussed in two compilation studies briefly but didn't any make case study on this. In consideration of data, the study we made is considered to make a significant contribution to this field.

The aim of the case study is to understand the moral development of students in middle childhood period, who go to a primary school, according to the Social Domain Theory. In scope of this study, the following questions are sought answers.

1. How do the students in the middle childhood period perceive gender norms?
2. How do the students in the middle childhood period perceive the Violation of Moral Rules?
3. Which "lie violations" do the students in the middle childhood period prefer?
4. How do the students in middle childhood period regard the intention of one who committed theft in case of robbery?
5. How do the students in the middle childhood period render justice?
6. How do the students in the middle childhood period act the behavior "obeying the rules"?

The first studies on moral development started with Freud's works and Piaget and Kohlberg's works carry on. But the developing and changing methods and attitudes of child care and education effect on all fields of child care and education. Kohlberg asserted that autonomous morality is gained after the age of 11, while Turiel asserted that the moral sentiment in the society changed and even 3 year old child displays a behavior, depending on moral understanding of his/her society. In Turkey, it hasn't adequately taken attention, while Social Domain Theory which Turiel and his colleagues theorized has taken attention in the countries except for Turkey. It's thought with this study that:

- . It contributes to literature in the field of the Social Domain Theory.
- . It gives an idea about the sense of decency of the children in the middle childhood period.

Method

Research pattern. This research is a qualitative study (Creswell, 2013). Case study is a research pattern that is used in many areas, especially evaluation processes, where the researcher analyzes a situation, often a program, event, action, process or one or more individuals in depth (Creswell, 2013; Stake, 1995; Yin, 2009). Content analysis is based on the classification system. The purpose of content analysis is to show whether the categories based on the classification system exist or not, and what they mean and how much influence they have within overview (Balci and Bekiroglu, 2012). Content analysis is used to analyze and interpret the written or oral texts

collected by qualitative research methods. The main idea of content analysis is to make the data that has similar characteristics to be interpreted by making concepts and themes (Yıldırım and Şimşek, 2011). This study is reliable 94%. Different approaches to internal validity are suggested in qualitative research (Merriam, trans. 2013). One of these studies is defined as a triangle (Creswell, 2013). For this purpose, the themes and categories of the research were determined by two authors and control and category were controlled by an independent researcher.

Working group. The sample of the study was determined according to the appropriate sampling selection method. First, second, third and fourth grade-students attending primary schools of the Ministry of National Education in Pamukkale, Denizli were included in the study. The population of the research consists of first, second, third and fourth graders who continue their education in 2018/2019 academic year. The sample of the study consisted of a total of 60 students particularly shaped by 15 students for each class, determined by method simple randomization from each of first, second, third, fourth graders in the district of Pamukkale of Denizli. Since this research was conducted before 01.01.2020, it does not require an ethics committee decision.

Data collection tools. In order to collect the data, the studies related to the Social Domain Theory, which was carried out abroad, were examined by the researcher and 6 stories were created, based on the stories used abroad. The study was carried out in a primary school in Pamukkale of Denizli. In order to collect the data, the researcher, at first, received permission from the school administration, teachers, parents and children (informed consent). Each child was taken into a room individually and 6 stories were told to each child. The answers of the children were taken by the researcher. The researcher assigned a code to each child. Working with each child took an average of 15-20 minutes. Children who did not participate in the study were excluded from the study. A total of 60 children (30 girls and 30 boys) were included in the study. 7 girls, 8 boys from 1st and 3rd grade; 8 girls and 7 boys from the 2nd and 4th grades were included in the study to ensure gender equality. In the story of moral violation, children were asked to make a choice between stealing a friend's item in the classroom and coming to school with pajamas. The choices were taken place as "No" for stealing and "Yes" for coming with pajamas in a frequency table. In the robbery story, children were asked whether they could steal 20 Turkish Lira from the grocery store to save their siblings in a difficult situation. In the story based on the lie, children were asked for their opinions on that they get another friend to do their homework and then they get a prize. In the story of justice, they were asked if they could usurp another friend's right for brother. In the story about gender norms, children were asked for opinions on what a father should do in case of his choosing toy being different from the gender patterns of his boys and his girls. Finally, in the story about obeying the rules, children were asked about how the teachers should respond to students coming to the school without uniforms in an out-of-school hour. During the interviews, it was observed that especially the children of the first class had difficulty in understanding the stories and they tend to give the single answers as

right or wrong. Especially the interviews with the children in that age group were kept longer in order to get more data from the children. Nevertheless, lesser interpretations could be obtained from first graders than other groups. It's observed that the ability of the children to interpret the questions has increased as the age group grows.

Discussion and Conclusions

In the moral rule story, 36 (60%) of the children preferred to come to school with pajamas instead of stealing; in the story of theft, 55 (91.7%) of the children chose not to steal items to save even the brothers. In his story of gender norms, 37 (61.7%) of the children should be able to play with the toys they want, the intervention of the parents could not be the right behavior. In the history of obeying the rules, 47 (78.3%) stated that they should be followed in any case.

In the case of the Moral Rule Violation, the children stated that robbery should not be done, mostly because that robbery is forbidden by religion (a Sin) (called as "haram" in Islam). In the subject of theft, children stated that it is more right to go to another shop to ask for help than to steal. Children in the subject of lying said that to tell the truth is more right behavior. In the subject of justice, children stated that the person who deserves more should be put on the team. In the subject of Gender Norms, children stated that children should be respected in the case of choosing toys. In the subject of obeying the rules, children stated that the rules should be violated no matter what authority there is, otherwise the disobeying the rules may become a behavior.

In the study (1993) which Tisak conducted to understand children's imaginary and hypothetical behavior the children, he identified that they realized the intention behind the behavior. Turiel (2008) examined the decisions in real and theoretical situations in his study entitled "Thought about actions in social domains: Morality, social conventions, and social interactions". Behavioral observations and assessing judgment were made in the research conducted in primary schools (with first, third and fifth graders) and secondary school (with seventh graders) schools. The observations were made based on 108 events classified as traditional and moral type. The study supported the assertions that judgments on moral fields and the social contract on real events correspond to judgments on hypothetical situations. It was also found that moral fields were related to the ways in which children interact socially. In a study by Weston-Donna and Turiel (1980), it was tried to determine how children perceive the relationships between rules. According to the results of the study, it was concluded that children made choices between moral and social relations depending on the type of actions they made and the results of the behaviors. In a study by Murray, Min-Kim and Turiel (2015), stories about the violations of gender norms have been told a total of 144 children between the ages of 5 and 9 years living in USA and Korea. In the case these stories don't intend to aid, it's revealed that American children approved more violations than Korean children. It was also determined that children in the older age group approved more gender norm violations. In the study (2012) by Murray and Turiel entitled "Jimmy's baby doll and Jenny's truck: Young children's reasoning about gender norms", most of the participants of all ages decided that

gender norms were reversed in a different cultural context to be acceptable. They also considered gender norms as a personal choice and considered rules as “negative rules” which enforcing gender norms in schools. The justifications from the age of 6 and 8 show that they regard that to follow gender norms is a matter of personal preference and the rule that enforcing gender norms as unfair.

Kabaday and Aladağ (2010) stated that children who continue their education in different educational institutions are not affected whether by the genders of the children or they receive preschool education. The reason why there is no significant difference in this study may be that there are socially specific moral norms as we have stated in our study. For example, stealing behavior is expressed as a “Sin” that corresponds to the beliefs of society. Tisak and Turiel’s (1988) study exhibited a variety of events being morally more “minor” (stealing an eraser) to children aged between 6.5 and 12.5, and could be considered traditionally “major” (to come to school with pajamas). In these events, the children reacted more to the events in the area of morality that could lead to less negative consequences than the tradition. In our study, however, children stated that to steal morally is a greater morality violation and that it’s bad because they “committed sin” as a social moral dimension.

The study shows that children tend to follow social rules. With the developing and changing social structure, children are more aware of children’s rights. Therefore, they stated the choices they made should be respected. As can be seen in our study, children make their choices according to the generally accepted moral rules in the society. Since the sample of the study is limited to Denizli, it is recommended to repeat the study in different samples. It may be suggested to work with more sample groups.

The Ethical Committee Approval

Since this research was conducted before 01.01.2020, it does not require an ethics committee decision.